

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Säntti, Joonas

Title: Särkynyt romaani naisesta, joka ampui Warholia

Year: 2018

Version: Published version

Copyright: © Nuoren voiman liitto 2018

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Säntti, J. Särkynyt romaani naisesta, joka ampui Warholia. Nuori voima, (3), 58-59.
<https://nuorivoima.fi/lue/arvio/sarkynyt-romaani-naisesta-joka-ampui-warholia>

Särkynyt romaani naisesta, joka ampui Warholia

Arvio | Joonas Sääntti | 4.9.2018

Sara Stridsberg: *Unelmien tiedekunta. Lisäys seksuaaliteoriaan. (Drömfakulteten – tillägg till sexualteorin, 2006).*

Suom. Outi Menna.

Tammi 2018. 390 s.

”Elämän tarkoitus on rakkaus” ja tämän syvällisen totuuden ymmärtävät vain naiset. Mies on vastuussa suunnilleen kaikesta elämäniloa vammauttavasta, kuten tylsyydestä, huonosta taiteesta ja kuolemasta. Järkevien naisten tulisi ottaa haltuun tuotantovälineet ja lakkauttaa miessukupuolen lisääntyminen. Näin kirjoitti manifestissaan nainen, joka ampui **Andy Warholia** ja melkein tappoi tämän. **Valerie Solanas** (1936–1998) on amerikkalaisen radikaalifeminismin hämmäntävimpiä ajattelijoina, jonka elämä ja tuotanto asettavat kirjailijalle moraalisia ja tyyliävalintoihin liittyviä haasteita.

Unelmien tiedekunta korostaa jo saatesanoissa fiktiivisyyttään. Se on laajoja vapauksia ottava ”kirjallinen fantasia”, jota ei kannata lukea biografian tai edes perinteisen elämäkerrallisen fiktion lajiodotuksia vasten. Ajallisesti ja temaattisesti harhaileva teos seuraa tuttuja tulkintoja Solanasin elämänavaiheista, mutta valikoivasti ja muutamaan ajanjaksoon keskittyen. Kokonaisuus on jaettu viiteen osaan, joissa on melko lyhyitä alalukuja. Säännöllisimmin palataan Valerien viimeisiin viikkoihin San Franciscon slummeissa sijaitsevassa, narkkarien ja prostituoitujen kansoittamassa hotellissa.

Ruotsalainen kirjailija **Sara Stridsberg** on päättänyt säilyttää runsaasti elämäkerrallisia yksityiskohtia, kuten esimerkiksi itsetuhoisen äidin ja Solanasia psykiatrisessa sairaalassa hoitaneen tohtorin oikeine nimineen. Kahden keskeisen sivuhahmon tulkinnanvaraisuus on kuitenkin erityisen kiehtovaa. **Ann Duncan**, alias *Cosmogirl*, on romaanissa Valerien elämän suuri rakkaus, jonka kanssa hän taistelee patriarkaalisien tiedeyhteisön sääntöjä vastaan. Silkkipoika, Valerien menettämä ”pikkuväli”, saattaisi viitata esimerkiksi sisarina kasvatettuihin tai adoptoituihin lapsiin, joita teini-ikäisellä Solanasilla tietyvästi oli. Mielestäni on kuitenkin kiinnostavampaa tulkita molemmat kaunokirjallisia koostehahmoina, jotka valottavat päähenkilön persoonan erilaisia puolia. Heidän tarinoissaan korostuu häviäminen, sekä tappion kärsimisenä että näkyvistä katoamisena.

Romaanissa korostuu elämän mittainen ulkopuolisuuden kokemus, johon ei löydy ratkaisua opiskelijoiden tai feministien yhteisöistä. 1960-luvun asialliset ja keskiluokkaiset sisaret ovat Valerille ”kynnymattoja” ja ”isin tyttöjä”, joiden näennäiskapina jää nukketalojen rakenteluksi. Hän pyrkii oikeaan sivullisten vallankumoukseen, jossa kaikki valta-asetelmat käännetään nurin. Yritys on alusta alkaen tuhoon tuomittu.

Unelmien tiedekunnan käännös on teoksen palkintohistorian ja maineen huomioiden yllättävän myöhäinen. Suomessakin on aiemmin esitetty siihen perustuvaa, Stridsbergin kirjoittamaa näytelmää. Kääntäjä **Outi Menna** on aiemmin suomentanut Keltaiselle Kirjastolle kirjailijan myöhempää tuotantoa edustavan romaanin *Niin raskas on rakkaus* (*Beckomberga*, 2014), joka jatkaa samaa sirpaleista proosakerrontaa kenties hieman helpommin lähestyttävällä tavalla.

Tutun näkökulmatekniikan sijaan romaanin kerronta koostuu Valerien puhuttelusta toisessa persoonassa: ”Ja jos et joudu kuolemaan näin, olet jälleen Valerie hopeatakissaan ja Valerie käsikirjoituspinkkoja ja teoreettisia tiiliskiviä käsilaukussaan”. Näiden jaksojen kanssa vuorottelevat draamatekstin tapaan puhujan nimellä merkityt repliikit, joissa Valerie ”keskustelee” eri henkilöiden kanssa. Teoksen dialogi on usein puhdasta ohipuhumista, toisin sanoen hyvin lähellä monologia. Puhuu Valerie sitten äidilleen tai Andy Warholille tai psykologille tai Manhattanin oikeusistuimelle, merkitykset eivät kohtaa.

Kertojan ja Valerien välinen dialogi käy esimerkiksi *Unelmien tiedekunnan* laajemmista asetelmista. On Valerie, joka on läpi elämänsä rimpuillut irti toisten kirjoittamista kertomuksista. On kertoja, joka haluaa vakuuttaa Valerien projektinsa oikeutuksesta ja hyödystä. Valerie kuitenkin piilottelee ja vastustaa: hänestä ei tehdä kenenkään kaunosielun kirjallista materiaalia. Tällaiset metafiktiviset keinot eivät ole täysin uusia, mutta tärkeintä onkin kysyä mitä niillä on tehty. Stridsbergin käytössä niistä kasvaa monisärmäinen esitys kaunokirjallisen kertomisen etiikasta ja toisen ihmisen läpinäkymättömyydestä.

”Kunpa vain tietäisin, miten voin mokata tämän kaiken”, kertoja toteaa Valerielle. Romanissa viitataan usein epäonnistumiseen jonkinlaisena arvona tai pyrkimyksenä. Ajatuksen voi liittää toiseen tärkeään teemaan identiteetistä uudelleenkirjoittamista vaativana kertomuksena. Se edellyttää rikkonaisempaa muotoa, kerronnan yhtenäisyydestä luopumista, näyttävää mokaamista. Valerie kehottaakin kertojaa luopumaan kaiken kattavien selitysten etsimisestä: ”Mene kotiin ja kirjoita romanisi loppuun.”

Vaikka *Unelmien tiedekunnan* traaginen yleissävy kutsuu suhtautumaan empaattisesti päähenkilön kokemuksiin, hänen poliittisia ajatuksiaan ei ole tarkoitus niellä kriitikittömästi. SCUM-manifestin (1967) lyhenne tarkoitti raffisti miehiin kohdistuvaa väkivaltaa – ”society for cutting up men” – mutta kirjoittajansa elämässä kapina muuttui helposti itseviiltelyksi (”society for cutting up myself”). Valerien mielestä avioliitto on yksi prostituution muoto ja yhteiskuntajärjestys perustuu romanttisen rakkauden luonnollistamalle systemaattiselle raiskaukselle, joten päätös ottaa maksu bisneksestä on naiselle rehellisempää ja vapaampaa. ”Sellaista naista ei voi raiskata, joka antautuu vapaaehtoisesti”. Siinäpä surullinen erehdys!

Toistuvat lauseet ja erilaisten värien ympärille kyhätyt motiivit muodostavat useampia lukukertoja vaativan tekstikudelman. Vaaleanpunainen liittyy hylätyksi tulemiseen, menetettyyn lapsuuteen ja haalistuneisiin unelmiin. Valkoinen puolestaan kuvastaa patriarkaatin valtaa. Saalistavat miehet ovat valkoisia haikaloja, Valkoinen talo toimii symbolina alistamiselle ja Valerie maksaa opintovuotensa nielemällä valkoista spermaa. Toistossa ja tekstin tunnelmassa on paljon samaa kuin **Monika Fagerholmin** romaaneissa. Stridsberg kuitenkin suosii katkonaisempaa tyyliä ja arvaamattomampia vaihdoksia.

Ihailen kirjailijan taitoa välittää kokemus ympäristön väkivaltaisuudesta, brutaalien tekojen banalisoitumisesta. Kun on lukijana hengittänyt tätä raiskausten, teloitusten, ydinpommiin ja eläinkokeiden ilmapiiiriä, alkaa Valerien julkista elämäntarinaa määrittänyt yksittäinen väkivallanteko asettua mittasuhteisiinsa, vaikka siitä ei tule hyväksyttävää tai edes sataprosenttisesti ymmärrettävää.

Lyyrisen ja karkean vastakkaisuus on olennainen osa tekstin lumoa. Tasaisemmin kaunopuheiseksi viritetty tyyli voisi nimittäin haudata aiheensa kukkasateeseen. Monet dialogijaksoista saattavat kömpelyydessään vaikuttaa huonosti kirjoitetuilta, mutta luin tämän tietoisena valintana, jolla korostetaan kommunikaation epäonnistumista. Eihän kyse ole yleensä edes luonnollisista puhetilanteista. Joskus tällainen hiomattomaksi jätetty proosa tuntuu laiskalta, mutta Stridsbergin romaanissa se kasvattaa intensiteettiä ja vaikuttavuutta.

Romaanin kokonaisuuden kannalta rikkonaisuuden voisi ehkä nähdä omanlaisenaan rakkauden eleenä, kieltäytymisenä tehdä teoksesta mausoleumia feminismin suurnaiselle tai säälivää uhrikertomusta, jossa ihmisen ristiriitaisuus tulisi jälkiviisaasti pois lässytetyksi. Lapsuuden hyväksikäyttökokemukset ja äitisuhteen risaisuus ovat vain osittaisia selityksiä Valerien mysteeriiin.

Unelmien tiedekunnan oheislukemistona kannattaa tutustua **Suvi Auvisen** vuonna 2011 suomentamaan manifestiin, jonka voima ei ole viidenkymmenen vuoden aikana juuri haalistunut. Villissä väkivaltaisuuudessaan SCUM on oudon energisoivaa ja vapauttavaa tekstiä, upeaa kirjallisuutta. Sitä on myös Stridsbergin teos, vaikka tietysti eri genren ehdoilla. Romaani ei tarjoa aiheeseensa turvallista näkökulmaa, vaan jättää lukijan kamppailemaan ristiriitaisten ajatusten kanssa. Minulle tämä oli yksi viime vuosien vaikuttavimmista käännösromaaneista.

Arvostelu on ilmestynyt Nuoren Voiman numerossa "Unelmien kriitikot" (3/2018). Tilaa lehti [tästä](#).